

Методичні рекомендації до виконання курсового дослідження з дисципліни «економіка зарубіжних країн»

Укладач: Кім Тетяна Іванівна, к.е.н., доцент

1. Загальні положення

Мета курсового дослідження: оволодіння навичками самостійного поглибленого засвоєння матеріалу курсу „економіка зарубіжних країн”.

Завдання:

- глибоке вивчення теоретичних основ дослідження обраної теми в сучасному стані її актуальності;
- ознайомлення із застосуванням сучасних методологічних підходів для дослідження обраних предмету та об'єкту;
- вивчення, збір, систематизація та обробка інформації з функціонування національної моделі економічного розвитку обраної країни, регіональної моделі економічної інтеграції;
- вироблення вміння формулювати пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності національної економіки та регіонального інтеграційного групування на основі узагальнення вивченого матеріалу;
- виявлення самостійної точки зору студентів щодо оптимізації формування ефективної позиції країни в системі світогосподарських зв'язків, оптимізації конкурентних переваг національної економіки.

Курсова робота виконується на основі вивчення спеціальної економічної літератури, періодичних джерел, а також аналізу статистичного матеріалу.

У процесі курсової роботи студенти самостійно здійснюють збір необхідної інформації, її обробку, обґрунтування пропозицій щодо розглянутих питань, що є, по суті, одним із видів науково-дослідної роботи. Виконання курсової роботи на високому теоретичному та практичному рівнях, її положення можуть бути базою для підготовки доповіді на науковій конференції, публікації студентських наукових праць.

Курсова робота може бути початком роботи над випускною, що сприяє посиленню спеціалізації майбутніх фахівців відповідно можливим місцям їх роботи, а також підвищенню відповідальності до виконання цієї роботи.

Керівництво за виконанням курсової роботи здійснює викладач – консультант.

Процес виконання курсової роботи містить низку послідовних етапів, основними з яких є:

1. Вибір теми курсової роботи

2. Вивчення спеціальної літератури з обраної теми
3. Складання плану
4. Збір вихідної статистичної інформації
5. Розкриття змісту курсової роботи: викладання теорії питання, аналіз одержаних матеріалів, обґрунтування висновків та пропозицій
6. Оформлення курсової роботи
7. Подання роботи на рецензію та її захист.

Студенти повинні врахувати необхідність виконання усіх вказаних етапів, плануючи їх у наведеній послідовності. Обов'язковим є виконання курсової роботи в строк, встановлений кафедрою у відповідності з навчальним планом. Студенти, які не виконали курсову роботу в строк або мають незадовільну оцінку за неї, до екзаменаційної сесії не допускаються.

2. Вибір теми курсової роботи

Вибір теми є першим етапом курсової роботи і має важливе значення для її успішного виконання.

Вибір теми курсової роботи здійснюється студентом індивідуально відповідно тематиці, що рекомендує кафедра (додаток А).

Тематика курсових робіт містить широкий комплекс питань щодо характеристики складових системи світового господарства (національних економік, інтеграційних групувань, міжнародних інституцій тощо), аналізу сучасних особливостей розвитку зарубіжних країн, виявлення тенденцій соціально-економічного розвитку у національному, міжнародному та загальносвітовому вимірах, пошуку шляхів вирішення актуальних проблем цього розвитку.

При виборі тем слід виходити з їх наукової та практичної актуальності, враховувати перспективність, відповідність профілю навчання студента, необхідність відображення реальних процесів світової і національних економік.

Студент має право пропонувати тему самостійно, зважаючи на те, що вона має відповідати програмі дисципліни, розглядати актуальні проблеми розвитку світової та національних економік, або бути продовженням його наукової роботи.

Після того, як тему курсової роботи обрано, і за студентом закріплено викладача – консультанта, необхідно приступити до її конкретизації.

3. Вивчення спеціальної літератури з обраної теми

Згідно обраної теми курсової роботи студент самостійно підбирає літературні джерела: міжнародні та національні законодавчі акти, офіційні документи, навчальні посібники, монографії, брошури, наукові статті, інформаційні ресурси мережі Інтернет, накопичує статистичні матеріали за темою дослідження, вивчає їх.

Написання курсової роботи передбачає обов'язкове вивчення чинного законодавства, що регламентують розвиток національної економіки та міжнародне співробітництво суб'єктів господарювання, державних структур, міжнародних правових норм, що регламентують функціонування міжнародних інститутів та організацій, їх взаємодію з національними державними та недержавними інститутами та організаціями.

Загальну характеристику та сучасні особливості моделі соціально-економічного розвитку, передумови та фактори підвищення національної конкурентоспроможності, а також принципи діяльності міжнародних організацій можна вивчити, спираючись на матеріали навчальних посібників та монографій.

Особливу увагу необхідно звернути на вивчення матеріалів з теми, опублікованих у періодичній пресі, що містять аналітичну та статистичну інформацію. На її основі необхідно виявити і чітко сформулювати сучасні тенденції розвитку економіки, політичний курс держави або інтеграційного групування, а також викласти основні напрямки оптимізації їх ефективності.

Бажано під час вивчення літературних джерел ознайомитися із зарубіжною літературою з досліджуваної проблеми, з трактуванням понять, термінів, методами їх кількісного виміру та якісної характеристики, ознайомитися з поглядами і пропозиціями провідних зарубіжних та вітчизняних дослідників. Особливе значення терміни, поняття, категорії та методи вимірювання показників мають при здійсненні оцінки рівня розвитку національної економіки, ефективності державної економічної політики, конкурентоспроможності національної економіки, а також при здійсненні пошуку шляхів їх підвищення.

Для написання курсової роботи слід використовувати статистичні матеріали, що надають міжнародні організації: ООН (Statistical Yearbook), Світовий Банк (World Development Indicators, World Bank Atlas), ВТО (WTO, Annual Report), Міжнародна організація праці (МОП), Міжнародна організація з питань міграції (МОМ); ОЕСР (Main economic indicators); регіональні видання: наприклад, Євробюлетень; інші міжнародні джерела; матеріали Держкомстату України та його організацій, зокрема "Статистичний щорічник України", "Україна в цифрах", в яких публікуються статистичні дані по регіонах та країнах світу та ін.

Вивчення літератури дає змогу студенту визначити теоретико-методологічні основи дослідження обраної теми і виявити ступінь їх розробки.

Дослідження теоретичних основ теми курсової роботи дає можливість усвідомити її зв'язок із загальними тенденціями розвитку даної проблеми.

Поглиблене вивчення літературних та офіційних джерел інформації дасть змогу з'ясувати сучасний стан питань щодо теми, їх актуальність, наявність невивчених аспектів досліджуваної теми, на основі яких правильно сформулювати ціль та завдання власного дослідження, скласти план курсової роботи, чіткіше визначити спрямування і методику власних досліджень, обсяг і характер практичних матеріалів, необхідних для виконання курсової роботи.

Під час вивчення літературних джерел рекомендується вести робочі записи у вигляді тез і конспектів, що полегшить систематизацію, узагальнення матеріалів.

Перелік основної рекомендованої літератури з дослідження проблем розвитку національних економік країн світу та ін. проблем наведено в додатку Д.

4. Складання плану

План курсової роботи складається згідно завдання, виданого керівником та з урахуванням вивчення літературних джерел.

Перед складанням плану необхідно визначити характер і напрямок дослідження курсової роботи.

План курсової роботи має містити такі розділи:

- **Вступ**

У вступі необхідно обґрунтувати **актуальність теми дослідження**, сформулювати проблему і охарактеризувати **ступінь її вивченості**, окреслити **напрямок особистого дослідження** (проблему, невивчений аспект моделі соціально-економічного розвитку), охарактеризувати **предмет** (процес соціально-економічного розвитку країни) і **об'єкт** (країна, регіон) дослідження, сформулювати **ціль** (наприклад, оцінка ефективності моделі та пошук шляхів її оптимізації) і **завдання** (теоретичні, методологічні, аналітичні, оптимізаційні) курсової роботи, обґрунтувати вибір **методики дослідження**, надати перелік **джерел інформації**, дати **коротку анотацію** щодо змісту та оформлення роботи.

- **Розділ 1. Загальна характеристика моделі соціально-економічного розвитку <країни за вибором>.**

(теоретико-методологічна частина курсового дослідження).

Надаються **економіко-географічні відомості** про досліджувану модель. Особливу увагу потрібно приділити **історичному аналізу становлення економічної моделі**,

поділяючи загальнонаціональні та міжнародні умови та фактори соціально-економічної системи відтворення. За весь історичний час потрібно прослідкувати **стратегічні напрямки економічного розвитку і основні методи їх реалізації (тактику)**, виділяючи етапи розвитку і відповідні їм вагомні результати, що були досягнуті у економіці та суспільстві. Також бажано визначити **значущість і співвідношення національного, регіонального та міжнародного факторів** у становленні моделі соціально-економічного розвитку обраної країни, можливі зміни цього співвідношення у часі. Необхідно також сформулювати **принципи міжнародного співробітництва**, що традиційно склалися і характеризують досліджувану модель. Таким чином, у цьому розділі на основі застосування історичного методу важливо встановити наявність та ступінь взаємозалежності національних та міжнародних факторів соціально-економічного розвитку країни, тобто сформулювати **внутрішні і зовнішні умови і принципи ефективності національної моделі країни**.

Рекомендується розв'язання наступних завдань у цьому розділі:

- характеристика потенціалу економічних ресурсів (природних, фінансових, людських, підприємницьких, науково-технічних) та історичний огляд його розвитку;
- викладення особливостей господарської системи, підкріплені мікро- (характеристика фірм і менеджменту) та макропоказниками, а також показниками участі у системі міжнародних зв'язків;
- вивчення особливостей (традиційний рівень держрегулювання) та основних напрямків державного регулювання економіки.

Розділ 1 рекомендується виконувати на основі вивчення наукових видань, навчальної і методичної літератури.

- **Розділ 2. Аналіз сучасної позиції <країни> у системі світогосподарських зв'язків. Або: Аналіз сучасної моделі національної конкурентоспроможності <країни>.**

(аналітична частина курсового дослідження).

Здійснюється аналіз вирішення дослідницької проблеми в умовах розвитку сучасних міжнародних процесів. Обґрунтовується, чому в сучасних умовах ефективність національної моделі соціально-економічного розвитку розглядається через призму сучасної позиції країни у системі світогосподарських зв'язків, тобто через призму національної конкурентоспроможності. Це обґрунтування є методологічним підходом до дослідження національної моделі розвитку.

Висвітлюються **причини і фактори формування проблеми дослідження** в національній економіці (регіоні, світі), характеризуються її (проблеми дослідження) **специфічні національні особливості**, характерні для обраної країни. Виходячи із потреб національного розвитку, на основі вивчення принципів моделі і проведення **аналізу впливу національних та зовнішніх факторів на розвиток країни** у наступному – третьому розділі пропонуються шляхи розв'язання (ресурси, методи, засоби) проблем, що є предметом дослідження.

В аналітичній частині слід висвітлити розв'язання наступних завдань:

- аналіз та систематизація структурних елементів національної конкурентоспроможності країни дослідження (за детермінантами та змінними М. Портера) з метою визначення конкурентних переваг національної економіки, що мають стратегічне значення в умовах економічної глобалізації;
- аналіз товарної та географічної структури зовнішньої торгівлі обраної країни з метою виявлення особливостей та динаміки зовнішньоекономічних зв'язків;
- вивчення історичних та сучасних особливостей участі країни у регіональній економічній інтеграції.

Розділ 2 рекомендується виконувати на основі вивчення вітчизняних, іноземних і міжнародних джерел періодичних видань, в тому числі матеріалів мережі Інтернет по проблемі дослідження.

- **Розділ 3. Шляхи оптимізації моделі соціально-економічного розвитку або Напрямки оптимізації зовнішньоекономічного курсу <країни> (або макроекономічної стабілізації <країни>) як ключового елементу реалізації сучасної моделі соціально-економічного розвитку.**

(оптимізаційна частина курсового дослідження).

Завданнями розділу 3 мають бути:

- оцінка сучасної позиції країни в системі світової економіки, національної конкурентоспроможності в сучасних умовах, ступеню її відповідності потребам національного соціально-економічного розвитку, виявлення шляхів оптимізації детермінант національної конкурентоспроможності;
- оцінка ефективності сучасної моделі соціально-економічного розвитку країни (на основі виділення критеріїв ефективності: співвідношення результати-витрати, відповідність результатів потребам тощо) і, виходячи із отриманої оцінки, визначення напрямків оптимізації (методів, засобів, резервів) моделі в майбутньому.

- розгляд альтернативних шляхів соціально-економічного розвитку та вироблення оптимізаційних заходів щодо підвищення ефективності досліджуваної моделі.

Розділ 3 рекомендується виконувати на основі вивчення матеріалів періодичних видань і особистих уявлень про можливі шляхи науково обґрунтованої оптимізації процесів і явищ світового господарства.

За бажанням студента можливо поєднати аналітичну та оптимізаційну частини дослідження, тобто розділі 2 і 3 курсової роботи, скоротивши її до двох розділів. У цьому випадку розділ 2 стає аналітично-оптимізаційним і відповідно включає означені у розділах 2 і 3 завдання, наприклад, у такий спосіб:

- аналіз та систематизація структурних елементів національної конкурентоспроможності країни дослідження (за детермінантами та змінними М. Портера) з метою визначення конкурентних переваг національної економіки, що мають стратегічне значення в умовах економічної глобалізації;
- аналіз товарної та географічної структури зовнішньої торгівлі обраної країни з метою виявлення особливостей та динаміки зовнішньоекономічних зв'язків;
- вивчення історичних та сучасних особливостей участі країни у регіональній економічній інтеграції;
- визначення сучасної позиції країни в системі світової економіки, ступеню відповідності цієї позиції потребам національного соціально-економічного розвитку, виявлення шляхів оптимізації детермінант національної конкурентоспроможності;
- оцінка ефективності сучасної моделі соціально-економічного розвитку країни і, виходячи із отриманої оцінки, визначення напрямків оптимізації (методів, засобів) моделі в майбутньому.

Назва розділу 2 в цьому випадку має бути, наприклад, такою: **Сучасний рівень національної конкурентоспроможності <країни> та шляхи його підвищення.** (аналітично-оптимізаційна частина курсового дослідження). Його рекомендується виконувати на основі вивчення вітчизняних, іноземних і міжнародних джерел періодичних видань, в тому числі матеріалів мережі Інтернет по проблемі дослідження, а також на основі особистих уявлень про можливі шляхи науково обґрунтованої оптимізації процесів і явищ національної і світової економік.

- **Висновки**

Викладаються **основні здобутки дослідження, яких автор досяг самостійно**, використовуючи знання теорії та методології, а також навички аналізу і співставлення матеріалів дослідження, узагальнення та умовиведення.

На основі аналізу сучасного стану вирішення проблеми дослідження надається оцінка його з огляду розвитку процесів світової економічної системи, окреслити перспективи і напрямки подальшого дослідження проблеми.

- **Перелік використаних джерел**
- **Додатки**

5. Збір вихідної інформації по країні стосовно її участі у регіональних та глобальних процесах

Після вивчення літератури з теми і складання плану курсової роботи студент приступає до збору матеріалів періодичних видань, чинного законодавства (у разі потреби), аналітичних та правових матеріалів офіційних національних та міжнародних джерел, поточних оперативних повідомлень, на основі яких студент формує власну науково обґрунтовану позицію щодо вирішення проблем дослідження. Особливо важливим є збір статистичних матеріалів, які є основою аналізу тенденцій економічного та соціального розвитку обраної для дослідження країни, її місця в системі світогосподарських зв'язків, виявлення проблем і обґрунтування шляхів їх вирішення.

Необхідна інформація може бути одержана в таких джерелах:

- монографії, присвячені проблемам сучасного розвитку національних економік, країн, регіонів світу;
- статті в наукових виданнях (наукові журнали, збірники наукових праць), які аналізують сучасні процеси, що протікають у країні та їх вплив на динаміку ефективності національної моделі розвитку;
- національні та міжнародні статистичні бюлетені (друковані та електронні), що відбивають сучасні тенденції міжнародних стосунків країни;
- повідомлення в засобах масової інформації (ЗМІ), в т.ч. в новинах сайтів мережі Інтернет.

Організація збору інформації передбачає:

- визначення напрямків дослідження (за темою) і терміну, за якими проводиться динамічне співставлення кількісних показників і якісних характеристик макроекономічного, зовнішньоекономічного та соціального аспектів розвитку обраної для дослідження країни (наприклад, динаміка ринкової трансформації економіки країн ЦСЄ за

останні 15 років, країн СНД – з 1991 р.; підвищення рівня життя населення нових індустріальних країн за останні 5 років; особливості моделі індустріалізації Китаю через імпортозаміщення з 1990 по 2001 рр.);

- вивчення кількісної та якісної характеристик аспектів соціально-економічного розвитку (обсяг та середньорічний приріст ВВП, експорту, імпорту, середньодушовий ВВП та рівень доходів населення, темпи зростання (спаду), господарча спеціалізація, особливості національного менеджменту, рівень зайнятості, безробіття та інфляції, особливості організації та співвідношення суб'єктів господарювання (крупні, середні та малі фірми), зовнішньоекономічних зв'язків, засоби державного регулювання тощо);

- аналітична обробка та порівняння показників;
- узагальнення результатів аналізу;
- обґрунтоване формулювання результатів дослідження.

Зібраний матеріал підлягає ретельній обробці, у процесі якої здійснюється його упорядкування, тобто студент повинен розподілити матеріал згідно плану курсової роботи. Потім проводиться відбір матеріалу з точки зору можливості та доцільності його використання в обґрунтуванні пропозицій.

У процесі обробки матеріалів складаються таблиці, графіки, діаграми, схеми, тобто здійснюється аналітична обробка інформації з метою її подальшого узагальнення та обґрунтування рекомендацій. На етапі обробки інформації слід використовувати комп'ютерні технології.

6. Розкриття змісту курсової роботи

Після опрацювання літературних джерел і обробки міжнародної, економічної та ін. інформації студент приступає безпосередньо до виконання курсової роботи.

Анотація призначена для ознайомлення з роботою, має бути стислою й інформативною - до 50 слів російською, українською й англійською мовами. Після тексту анотації надаються 5-10 ключових слів.

У **вступі** необхідно обґрунтувати *актуальність теми*, на основі аналізу ступеню висвітлення у наукових джерелах дати характеристику *сучасного стану наукової проблеми* (комплексу проблем), вказати *мету і завдання роботи*, визначити *предмет, об'єкт і методологію дослідження*, надати *перелік матеріалів*, на основі яких вона виконується, а також *коротку анотацію*.

Теоретико-методологічна частина роботи повинна включати питання, що розкривають найважливіші теоретичні сторони вивчення проблеми і суть і закономірності предмету дослідження.

До основних теоретичних досліджень належать:

- основні категорії, поняття, кількісні та якісні показники, що характеризують проблему національного господарства;
- джерела інформації для збору даних;
- закономірності розвитку досліджуваних явищ, що відбувалися в національній соціально-економічній системі в історичних умовах та відбуваються в теперішній час;
- визначення і систематизація умов та факторів, що впливають на предмет дослідження;
- система наукових термінів.

За цими напрямками необхідно критично розглянути та узагальнити роботи провідних зарубіжних та вітчизняних авторів, виявити закономірності, фактори впливу, обґрунтувати власну точку зору на сучасні стан і перспективи розвитку предмету дослідження. Теоретичні положення можуть бути підкріплені статистичними даними та матеріалами аналітичних досліджень.

Викладення теоретико-методологічної частини не повинно звестися до переписування різних літературних джерел, а повинно містити самостійний погляд студента, його власне ставлення до проблеми і бачення можливих шляхів її вирішення.

Цей розділ повинен бути тісно пов'язаним зі змістом теми, бути теоретичною базою та містити методологічні підходи для наступного дослідження фактичних даних і розробки практичних рекомендацій.

На завершення цього розділу необхідно зробити висновки, що дозволяють перейти до наступного викладення матеріалу.

Основні теоретичні положення і аналітичні твердження, що містяться у курсовій роботі, мають супроводжуватися посиланнями на відповідні джерела переліку, підтверджуватися статистичним матеріалом, вивченим на основі статистичних збірок і періодичної літератури. Особисті висновки мають бути логічними і обґрунтованими і супроводжуватися обертами „на нашу думку”, „на наш погляд”, „ми вважаємо” тощо.

Аналітична частина роботи висвітлює різноманітні аспекти предмету дослідження (ресурсний, національний, мікроекономічний, макроекономічний, зовнішньоекономічний, соціальний тощо), визначення основних умов і факторів, які

впливають на розв'язання гострих проблем розвитку національної соціально-економічної системи.

Оптимізаційна частина роботи починається з оцінки ефективності національної моделі соціально-економічного розвитку в сучасних умовах на основі виділення комплексу критеріїв, вивчення можливостей на напрямків оптимізації моделі з метою підвищення її ефективності, розгляду можливих (альтернативних) шляхів вирішення гострих проблем соціально-економічного розвитку країни.

Важливим моментом курсового дослідження є визначення його методики, що докладно обґрунтовується у вступі.

Перед тим, як робити **висновки** – коротке викладення одержаних результатів – необхідно перевірити завершеність кожної окремої частини роботи та слушність аргументації всієї роботи в цілому. Лише після цього слід формулювати висновки щодо розв'язання поставлених завдань, практичного значення та використання одержаних результатів.

Висновки та пропозиції мають містити оцінку результатів з огляду їх відповідності цілям роботи стосовно теоретико-методологічного, аналітичного й оптимізаційного аспектів.

Пропозиції повинні бути конкретними, містити заходи з підвищення ефективності економіки, державної політики щодо підвищення національної конкурентоспроможності країни на світовому ринку, оптимізації використання національних економічних ресурсів тощо з визначенням економічного та соціального ефектів від їх впровадження. При цьому ефективність оптимізаційних заходів, які пропонуються дослідником, необхідно обчислити на основі порівняння обсягу результату їх впровадження (у кількісному або якісному вимірах) та обсягу затрат (у аналогічних вимірах), пов'язаних з їх впровадженням – міжнародних, національних, фінансових та ін. Така комплексна (кількісна і якісна) оцінка ефективності дозволить визначити ступінь реальності і доцільності проведення заходів, що пропонуються на основі результатів дослідження.

7. Оформлення тексту курсової роботи

Зібрані та оброблені у процесі дослідження матеріали потребують чіткого та послідовного викладення. На цьому етапі виконання курсової роботи відпрацьовується трактування всієї теми, її теоретичне та практичне спрямування, відповідна літературна та стилістична форма, яка уточнює раніше сформовані наукові дослідження, висновки та рекомендації.

Загальними вимогами до викладення матеріалу курсової роботи є:

- чіткість побудови;
- логічна послідовність викладення матеріалу;
- точність формулювань, виключення можливості їх суб'єктивного та неоднозначного тлумачення;
- конкретність викладення результатів дослідження;
- обґрунтованість пропозицій.

Курсова робота оформлюється у вигляді зброшурованої текстової частини і графічних матеріалів та виконується в одному екземплярі.

Курсова робота оформлюється обкладинкою та титульним аркушем. Титульний аркуш виконується згідно форми, що наведена у додатку Б.

На окремому аркуші надається зміст курсової роботи, який містить перелік розділів і підрозділів, а також нумерацію відповідних сторінок їх початку (додаток В).

1. Текст курсової роботи поділяється на розділи, підрозділи і, при необхідності, пункти та підпункти.

Розділи повинні мати порядкові номери в межах усього документа, позначені арабськими цифрами без крапки, записані з абзацного відступу. Розділи «Зміст», «Вступ», «Висновки», «Перелік використаних джерел», «Додатки» не нумеруються. Підрозділи повинні мати нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номерів розділу та підрозділу, розділених крапкою. Наприкінці номера підрозділу крапка не ставиться. Наприклад, «2.2» (другий підрозділ другого розділу). Номер підрозділу записується з абзацного відступу.

Розділи та підрозділи повинні мати найменування (заголовки). Заголовки мають чітко та коротко відображати зміст розділів або підрозділів. Переноси слів у заголовках не допускаються. Якщо заголовок складається з двох пропозицій, їх розділяють крапкою.

Обсяг роботи має становити не менш, ніж 25 сторінок друкованого тексту шрифтом TNR-14, інтервал 1,5; параметри сторінки: зверху і знизу по 2 см, зліва – 3, справа – 1 см. Обсяг структурних підрозділів: вступ – 2 сторінки; кожний із розділів 1,2 і 3 – приблизно по 8 сторінок; висновки – 3 сторінки.

Текст виконують з одного боку листа.

Помилки, описки та графічні неточності, виявлені в процесі виконання документа, допускається виправляти або зафарбовувати білою фарбою з нанесенням на те ж місце виправленого тексту.

Кожен розділ текстового документа необхідно починати з нового аркуша. Не допускається писати заголовок підрозділу наприкінці сторінки, якщо текст починається з наступної сторінки.

Нумерація сторінок документа і додатків, що входять до складу цього документа, повинна бути наскрізна, починаючи зі вступу, враховуючи попередні сторінки: титульний аркуш, зміст. Номер сторінки проставляється в правому верхньому куті.

2. У формулах варто застосовувати позначення, встановлені відповідними державними стандартами. Пояснення символів і числових коефіцієнтів, які входять до формули, якщо вони не пояснені раніше в тексті, повинні бути приведені безпосередньо під формулою. Пояснення кожного символу варто давати з нового рядка в тій послідовності, у якій символи приведені у формулі. Перший рядок пояснення повинен починатися зі слова «де» без двокрапки після нього.

Приклад:

Ступінь відкритості національної економіки визначається величиною її експортної (Q_e) та зовнішньоекономічної (Q_{ei}) квот:

$$Q_e = V_e/V_{\text{ВВП}};$$

$$Q_{ei} = (V_e + V_i)/V_{\text{ВВП}},$$

де V_e – річний обсяг експорту в грошових одиницях,

V_i – річний обсяг імпорту в грошових одиницях,

$V_{\text{ВВП}}$ – обсяг ВВП країни в грошових одиницях.

Формули, що впливають одна з іншою і не розділені текстом, розділяють коми. Переносити формули на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, причому знак на початку наступного рядка повторюють.

Посилання в тексті на порядкові номери формул дають у дужках, наприклад: «... у формулі (2.2)», чи «... у формулі (Б.3)», якщо вона приведена в додатку «Б».

3. Кількість ілюстрацій повинна бути достатньою для пояснення тексту, що викладається. Ілюстрації (схеми, рисунки) можуть бути розташовані як в тексті роботи (можливо ближче до відповідної частини тексту, якщо їх обсяг менший за сторінку), так і наприкінці його (в додатках, якщо їх обсяг перевищує обсяг сторінки).

Ілюстрації, за винятком ілюстрацій додатку, варто нумерувати арабськими цифрами наскрізною нумерацією або нумерацією в межах розділу з указівкою номера розділу і порядкового номера ілюстрації, розділених крапкою: «Рис.2.1». Ілюстрації кожного додатка позначають окремою нумерацією арабськими цифрами з додаванням перед цифрою позначення додатка. *Наприклад:* Рисунок А.3

При посиланнях на ілюстрації варто писати «... відповідно до рисунка 1.4».

Ілюстрації, при необхідності, можуть мати найменування та пояснювальні дані (підрисунковий текст).

4. Таблиці застосовують для кращої наочності та зручності порівняння показників.

Таблиця може мати заголовок, який повинен відображати її зміст, бути точним, коротким і поміщатися над таблицею після слова «Таблиця» і її номера. Заголовки виконуються малими літерами (крім першої великої).

При переносі частини таблиці на ту ж чи іншу сторінку назву розміщують тільки над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження таблиці» з вказівкою номера або позначення таблиці.

Таблиці, за винятком таблиць додатків, варто нумерувати арабськими цифрами наскрізною нумерацією. Допускається нумерувати таблиці в межах розділу. У цьому випадку номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, розділених крапкою. Наприкінці номера таблиці крапка не ставиться.

Таблиці кожного додатка позначають окремою нумерацією арабськими цифрами з додаванням перед цифрою позначення додатка. Таблиця повинна бути позначена «Таблиця 1.4.» чи «Таблиця В.1», якщо вона наведена в додатку В.

На всі таблиці документа повинні бути приведені посилання в тексті документа. При посиланні варто писати слово «таблиця» з вказівкою її номера. Таблиці оформлюють відповідно до рис. 1.

Заголовки граф і рядків таблиць варто писати з великої букви, а підзаголовки граф – з малої літери, якщо вони складають одне речення з заголовком, або великої букви, якщо вони мають самостійне значення. Наприкінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не

Рис. 1. Зразок оформлення таблиці

ставлять. Заголовки та підзаголовки граф вказують в однині. Заголовки граф записують паралельно рядкам таблиці. При необхідності допускається перпендикулярне розташування заголовків граф. Діагональний розподіл голівки таблиці не допускається. Приклад оформлення таблиці наведено в додатку Г.

5. Примітки приводять у тексті, якщо необхідні пояснення, довідкові дані до змісту тексту, таблиць або графічного матеріалу. Примітки не повинні містити вимог. Примітки варто поміщати відразу після текстового, графічного матеріалу або в таблиці, до яких відноситься примітка, і писати з прописної букви з абзацу. Якщо примітка одна, то після слова «Примітка» ставиться тире і пишеться текст із прописної букви. Одну примітку не нумерують. Кілька приміток нумерують арабськими цифрами. Примітку до таблиці розміщують наприкінці таблиці під лінією, що позначає кінець таблиці (див. додаток Г).

6. Додатки оформлюються як продовження даного документа на наступних аркушах.

Кожний додаток варто починати з нової сторінки з указанням слова «Додаток» і його позначення. Додаток повинен мати заголовок, який записують симетрично щодо тексту з прописної букви окремим рядком.

Додаток позначають великими буквами українського алфавіту, починаючи з А, за винятком букв Є, І, Ї, И, Й, О, Ч, Ь. Після слова «Додаток» ставлять букву, що позначає його послідовність.

Якщо в документі один додаток, він позначається «Додаток А».

Усі додатки повинні бути перераховані в змісті документа з вказівкою їх номерів і заголовків і мати загальну з іншою частиною документа наскрізну нумерацію сторінок.

7. Закінчується робота переліком літератури.

Літературні джерела у переліку використаних джерел слід наводити у такій послідовності:

- закони України;
- постанови Верховної Ради та Кабінету Міністрів України;
- накази, листи, інструкції міністерства, відомств, органів адміністрації;
- книги та брошури, журнальні статті, газетні статті;
- матеріали господарської діяльності підприємств;
- джерела, викладені іноземною мовою за латинським алфавітом;
- джерела Internet.

При складанні означених підрозділів переліку використаних джерел необхідно додержуватися алфавітного порядку (дивись додаток Д).

Відомості про книги (монографії, підручники, довідники і т.п.) повинні включати: прізвище та ініціали автора, назву, найменування видавництва (журналу), назву серії (якщо така є), рік випуску, номер видання (журналу), сторінки, на яких розміщена стаття.

Перелік використаних джерел має становити не менш ніж 25 бібліографічно оформлених найменувань, на які у тексті мають бути відповідні посилання.

8. Оформлення переліку використаних джерел

Книги:

Один автор

1. Беренда С. В. Еволюція економічної інтеграції в країнах Європи: монографія / С. В. Беренда. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 168 с.

2. Косов Ю. В. Мировая политика и международные отношения: учебное пособие / Ю. В. Косов. – СПб.: Питер, 2012. – 379 с.

Два автори

1. Осика С. Г. Світова організація торгівлі / С. Г. Осика, В. Т. П'ятницькій. 2-ге видання, перероблене і доповнене. – К.: «К.І.С.», 2004. – xxxvi, 516 с.

Три автори

1. Матюшенко І. Ю. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції: навчальний посібник / І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, В. В. Резніков. - Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 496 с.

2. Козак Ю. Г. Міжнародні фінанси: навчальний посібник / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський. – Київ: Центр учбової літератури, 2007 - 640 с.

Чотири автори

1. Регулювання ринків товарів і послуг на засадах норм і принципів системи ГАТТ/СОТ / С. Г. Осика, В. Т. Пятницький, О. В. Оніщук, А. С. Осика. - К.: Вид-во УАЗТ, 2000 . – 336 с.

П'ять і більше авторів 30

1. Наслідки вступу до СОТ для української економіки: оцінка цінової конкурентоспроможності / [А. Баяр, І. Кобута, Є. Шкарбан та ін.] – К.: 2007. – 39 с.

2. Мировое хозяйство и международные экономические отношения: Учебное пособие / [Артеменко Г. П., Багров Н. В., Голиков А. П. и др]; под ред. А. П. Голикова. – Симферополь: СОНАТ, 2003. – 432 с.

Без автора

1. Евро – дитя Манделла. Теория оптимальных валютных зон: пер. с англ.: [сборник статей]. – М.: Дело, 2002. – 368 с.

2. Євро: економічний вимір інтеграції: [зб. наук. праць / відп. ред. Дергачов О.]. – К.: Дата Банк Україна, 2003. – 80 с.

Багатотомний документ

1. Киреев А. П. Международная экономика: учебное пособие для вузов: в 2-х ч. / А. П. Киреев. – М.: Международные отношения, 1999 – . – Ч.1: Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства. – 1999. – 416 с.

2. Історія Національної академії наук України, 1941-1945 / [упоряд. М. Яременко та ін.]. – К.: Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007– . – (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2: Додатки – 2007. – 573, [1] с.

3. Межгосударственные стандарты: каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю.; ред. Иванов В. Л.]. – Львов: НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005 – . – (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 1. – 2005. – 277 с.

4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права: Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. – Х.: Право, 2002 – Т. 4: Косвенные налоги. – 2007. – 534 с.

5. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч. 1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – К.: НТУУ "КПІ", 2006. – 125 с.

Матеріали конференцій, з'їздів

1. Проблеми та перспективи економічного розвитку і міжнародної інтеграції: збірник наукових праць наукової конференції молодих вчених та студентів / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. – Харків: ХНУ, 2007. – 159 с.

2. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. – К.: Асоц. Укр. Банків, 2000. – 117 с. – (Спецвип.: 10 років АУБ).

3. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу: матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників [«Молодь України і аграрна реформа»], (Харків, 11-13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Х.: Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. – 167 с.

4. Кібернетика в сучасних економічних процесах: зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. –К.: ІСОА, 2002. – 147 с.

5. Ризикологія в економіці та підприємстві: зб. наук, праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держподатк. адмін. України [та ін.]. – К.: КНЕУ: Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.

Препринти

1. Задорожний Г. В. Духовность как основание седьмого «технологического» уклада и проблема современного мирохозяйства / Г. В. Задорожний, О. Г. Задорожная (препринт доклада на междисциплинарном методологическом семинаре). – Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2016. – 25 с.

2. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. – Х. : ННЦ ХФТИ, 2006. – 19 с.– (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т"; ХФТИ 2006-4).

Депоновані наукові праці

1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.]; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. – М., 2002. – 110 с. – Деп. ВВИНИТИ 13.06.02, № 145432.

2. Разумовский В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. – М., 2002. – 210 с. – Деп. в ИНИОН Рос. акад. Наук 15.02.02, № 139876.

Словники

1. Європейський союз: словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. – 2-ге вид., оновл. – К.: К.І.С., 2006. – 138 с.

2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії: словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. – К.: Європ. ун-т, 2007. – 57 с.

3. Голиков А. П. Международные экономические термины: словарь-справочник / А. П. Голиков, П. А. Черномаз. – Харьков: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2007. – 332 с.

4. Українсько-німецький тематичний словник / [уклад. Н. Яцко та ін.]. – К.: Карпенко, 2007. – 219 с.

Атласи

1. Україна: екол.-геогр. атлас: присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]]. – К.: Варта, 2006. – 217, [1] с.

2. Анатомія пам'яті: атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті: посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. – 2-ге вид., розшир. та доповн. – Дніпропетровськ: Пороги, 2005. – 218 с.

Законодавчі та нормативні документи

1. Господарський кодекс України: станом на 1 лютого 2006 р. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 224 с.

2. Кримінально-процесуальний кодекс України: станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань).

Стандарти

1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO7000:2004, IDT): ДСТУ ISO 7000:2004. – [Чинний від 2006-01-01]. – К.: Держспоживстандарт України, 2006. – IV, 231 с. – (Національний стандарт України).

Каталоги

1. Межгосударственные стандарты: каталог: в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А.; ред. Иванов В. Л.]. – Львов: НТЦ "Леонорм-стандарт", 2006 – (Серия "Нормативная база предприятия").

Т. 5. – 2007. – 264 с.

Т. 6. – 2007. – 277 с.

2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області: каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. – Львів: Новий час, 2003. – 160 с.

Бібліографічні показники

1. Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій , захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів: Укр. технології, 2007. – 74 с.

2. Систематизований показчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997 – 2005 роки / [уклад. Кириць Б. О., Потлань О. С.]. – Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – 11 с. – (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).

Дисертації

1. Грінченко Ю. Л. Вплив інституційного фактору на структуру та ефективність економічної політики ЄС: дис. ... канд. екон. наук: 08.05.01 / Грінченко Юрій Леонідович. – К., 2003. – 254 с.

Автореферати дисертацій

1. Шевчук В. О. Взаємодія платіжного балансу і економічного зростання у країнах з транзитивною економікою: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / В. О. Шевчук. — К., 2004. — 34 с.

2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами: автореф. дис. на

здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: спец. 05.13.06 «Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології» / Нгуен Ші Данг. – К., 2007. – 20 с.

Авторські свідоцтва

1. А. с. 1007970 СССР, МКИЗ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). – № 3360585/25-08; заявл.23.11.81; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.

Патенти

1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК7 Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00.Приемопередающее устройство / Чугаева В. И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. – № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00; опубл. 20.08.02,Бюл. № 23 (II ч.).

Частина книги, періодичного, продовжуваного видання

1. Задорожный Г. В. Об университетском экономическом образовании в условиях становления общества (не) знания / Г. В. Задорожный // Социальная экономика. – 2014. – № 1-2. – С. 7-8.

2. Шуба О. А. Сучасна дивідендна політика компаній Німеччини / О. А. Шуба // Бізнес інформ. – 2015. – № 11. – С. 75-79.

3. Севастьянов С. Новые проекты Азиатско-Тихоокеанской интеграции / С. Севастьянов // Мировая экономика и международные отношения. – 2011. – № 1. – С. 48-54.

4. Ковтун Т. Д. Развитие международной экономической интеграции в Азиатско-Тихоокеанском регионе: факторы, особенности и современное состояние / Т. Д. Ковтун, Д. С. Соколан // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна». – 2016. – Вип. 90. – С. 153 – 163.

5. Чупина Д. А. Подходы к преодолению экономического неравенства в региональных интеграционных объединениях развивающихся стран / Д. А. Чупина // Устойчивое развитие российских регионов: экономическая политика в условиях внешних и внутренних шоков: сборник материалов XII международной научно-практической конференции, г. Екатеринбург, 17-18 апреля 2015 г. — Екатеринбург : [УрФУ], 2015. — С. 1408-1417.

6. Юхименко В. Інтеграційні пріоритети України в контексті світових трансформаційних процесів / В. Юхименко, Т. Місяць // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2013. – №2. – С. 5-17.

7. Шоломінська Т. НАФТА. Перспективи введення єдиної валюти та переходу до найвищого ступеню взаємодії монетарних політик / Т. Шоломінська // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 93. Частина II (у двох частинах). - К.: Київський національний університет імені Т. Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2011. – 194 с. – С. 55-57.

Електронні ресурси

1. Дідорчук І. Л. Суспільне багатство: сучасна методологія дослідження змін [Електронний ресурс] / І. Л. Дідорчук // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2016. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5337>

2. Костюнина Г. М. Активизация интеграционных инициатив в Восточной Азии и интересы России [Электронный ресурс] / Г. М. Костюнина. – Режим доступа: <http://mgimo.ru/upload/iblock/9db/9dbd2e39152e0fd754bb9916344e3df3.pdf>

3. Офіційний сайт Європейського союзу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.europa.eu>

4. Офіційний сайт статистики ЮНКТАД [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org>

5. Гурова И. П. Конкурентоспособность экспорта СНГ [Электронный ресурс] / И. П. Гурова // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2012. - №4 (12). – Режим доступа: <http://www.sisp.nkras.ru>

6. Zimmermann J. Attracting Foreign Direct Investment without Weakening Domestic Firms [Electronic resource] / J. Zimmermann, W. Sofka, F. Hervas. – Way of access: https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/attracting_foreign_direct_investment_without_weakening_domestic_firms.pdf

7. World Investment Report 2014: Investing in the SDGs: An Action Plan [Electronic resource]. – Way of access: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2014_en.pdf

Посилання на джерела інформації потрібно наводити у квадратних дужках, вказуючи їх порядковий номер за переліком використаних джерел та номер сторінки, на якій розташована інформація, наприклад: Речення, що потребує посилання [1, с. 5]. Якщо потрібно зіслатися на кілька джерел, тоді їх необхідно відокремити знаком „;”, наприклад: [1, с. 5; 2, с. 10; 5]. Номер сторінки можна не вказувати, якщо джерело має невелику кількість сторінок.

9. Подання курсової роботи на рецензію та її захист

Виконана курсова робота для рецензування подається на кафедру міжнародної економіки. Дата здачі реєструється в спеціальному журналі, робота передається на перевірку викладачу-консультанту. Рецензію на курсову роботу складає викладач після її перевірки. У ній повинні знайти висвітлення такі питання: позитивні боки курсової роботи, її недоліки, попередня оцінка роботи.

Попередні результати рецензування роботи студент одержує на кафедрі. Якщо курсова робота виконана невірно, має серйозні недоліки, то вона повертається для повного або часткового доопрацювання відповідно до вказівок рецензента. До курсової роботи, повернутої для повторної перевірки, додаються результати доопрацювання та обов'язково вкладається перша рецензія з попередньою оцінкою роботи.

Під час підготовки курсової роботи до захисту студент повинен ознайомитися зі змістом рецензії та зауваженнями по роботі і підготувати на них відповіді. Захист курсової роботи відбувається на засіданні комісії викладачів кафедри до початку екзаменаційної сесії. У процесі захисту курсової роботи студент коротко (7-10 хвилин) повідомляє основні положення та результати роботи, дає пояснення по суті зауважень, відповідає на запитання комісії.

Якість виконання курсової роботи і результат її захисту оцінюється за чотирьохбальною шкалою (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”), на підставі бальних оцінок складових курсового завдання за максимальною шкалою: Зміст роботи –

35 балів; Оформлення – 25 балів; Презентування (захист) роботи – 25 балів; Режим роботи – 15 балів. *Оцінку за курсову роботу виставляє комісія у заліковій книжці студента та у спеціальній відомості.*

ДОДАТКИ

Додаток А

Теми курсових робіт*

1. Соціально-економічна модель <країни, що розвивається> в умовах глобалізації світового господарства.
2. Модель регіональної інтеграції країн <обраного регіону> в сучасних умовах соціально-економічного розвитку.
3. Особливості моделі ринкової трансформації економіки <країни з перехідною економікою> в умовах економічної глобалізації.
4. Особливості національної моделі соціально-економічного розвитку <країни, що розвивається> в сучасних умовах господарювання.
5. Умови і фактори оптимізації національної конкурентоспроможності <країни> на сучасному етапі розвитку світової економіки.

* В змістовній частині методичних рекомендацій ми мали на увазі тему дослідження № 1, тому предметом дослідження є процес соціально-економічного розвитку країни, а об'єктом - країна. Аналогічно предмет і об'єкт визначається стосовно тем 3-5. Згідно з темою 2 предметом дослідження є процес економічного зближення країн, формування відповідних моделей економічної інтеграції, а об'єктом - група країн. У цьому випадку дослідження має включати наступні розділи: Розділ 1. Теоретико-методологічні основи регіональної інтеграції. Її особливості в сучасних умовах. Розділ 2. Умови і фактори становлення регіональної інтеграції <у обраному регіоні>. Розглядаються соціально-економічні моделі країн-співучасниць інтеграційного об'єднання з метою виявлення передпосилань інтеграції (історичні передумови, близькість проблем і стратегій розвитку та ін.), аналізується динаміка міжнародних відносин з метою виявлення можливостей оптимізації інтеграційного процесу та підвищення його ефективності. Розділ 3. Шляхи оптимізації регіонального об'єднання <назва> в умовах глобалізації світового господарства. Надається оцінка ефективності регіональної інтеграції на основі виділення критеріїв (динаміка економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, зростання зайнятості, підвищення рівня доходів населення і т. ін.). Виявляються резерви підвищення ефективності регіональної інтеграції та засоби їх використання, тобто визначаються шляхи оптимізації регіонального групування.

Додаток Б

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. В. Н. Каразіна
Економічний факультет
Кафедра міжнародної економіки та світового господарства**

**КУРСОВА РОБОТА
з курсу «Економіка зарубіжних країн»
за темою „Соціально-економічна модель розвитку
Йемену”.**

**Виконав:
студент 2 курсу
групи ЕМ-21**

Іванов О.О.

**Науковий керівник:
доц., к.е.н.**

Кім Т.І.

Харків - 2018

Приклад оформлення змісту курсової роботи

Тема роботи: „Соціально-економічна модель розвитку малих країн Західної Європи”.

ЗМІСТ

	стор.
Вступ	3
Розділ 1. Загальна характеристика економічного потенціалу малих країн Західної Європи	5
1.1. Забезпечення країн субрегіону природними ресурсами	5
1.2. Особливості формування і розвитку людського потенціалу	8
1.3. Характерні риси мікросередовища та макрополітики малих держав Західної Європи	12
Розділ 2. Аналіз сучасної моделі національної конкурентоспроможності малих західноєвропейських держав	15
2.1. Основні детермінанти національної конкурентоспроможності, що створюють конкурентні переваги досліджуваної групи країн	15
2.2. Особливості та динаміка зовнішньої торгівлі малих країн Західної Європи	18
2.3. Участь малих країн Західної Європи у економічній інтеграції	22
Розділ 3. Шляхи оптимізації моделі соціально-економічного розвитку малих країн Західної Європи	25
3.1. Критерії ефективності моделі соціально-економічного розвитку країн	25
3.2. Оцінка ефективності моделі соціально-економічного розвитку малих країн Західної Європи в сучасних умовах	28
3.3. Напрямки і засоби оптимізації моделі соціально-економічного розвитку країн	30
Висновки і пропозиції	33
Список використаних джерел	37
Додатки	38

Приклад оформлення таблиці

Таблиця 3.1.

Товарообіг Китаю з окремими країнами у 2000 р.

Країна	Обсяг товарообігу (млн. дол. США)	Імпорт з КНР (млн. дол. США)	Експорт до КНР (млн. дол. США)	Обсяг товарообігу (у % порівняно з 1999 р.)
Японія	57899,1	29691,9	28207,1	- 4,8
США	54936,9	37975,8	16961,1	12,1
Гонконг	45411,6	38753,0	6658,4	- 10,6
Респ. Корея	21264,3	6268,9	14995,3	- 11,6
Тайвань	20499,1	3869,5	16629,6	3,3
Німеччина	14347,5	7353,9	6993,6	13,2
Сінгапур	8154,3	3930,0	4224,2	- 7,2
Велика Британія	6584,0	4632,1	1951,8	13,6
Франція	6027,4	2822,7	3204,7	8,1
Нідерланди	5995,2	5161,5	833,7	9,4
Росія	5481,2	1840,3	3640,8	- 10,5
Австралія	5029,7	2341,6	2688,0	- 5,2
Італія	4854,3	2577,3	2277,0	3,5
Індонезія	4514,1	1740,6	2673,5	21,7
Малайзія	4264,3	1596,3	2667,9	-3,5
У підсумку	265263	150555,4	114606,7	-

Джерело: <http://www.asiatimes.ru/top2001/china.htm>

Перелік рекомендованих джерел**Навчальні видання**

1. Голиков А.П., Ким Т.И. Экономика зарубежных стран. Учебное пособие. – Харьков: ХНУ, Форт, 2000. – 68 с.
2. Економіка зарубіжних країн: Навчальний посібник / А.П. Голиков, О.Г. Дейнека, Л.О. Позднякова, П.О. Черномаз; За ред. А.П. Голикова. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 464 с.
3. Кім Т.І. Методичний посібник з курсу „Економіка зарубіжних країн” для студентів економічного факультету спеціальності „міжнародна економіка”. Навчальне видання. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2004. – 42 с.
4. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Лебедева С.Н., Бикова М.Є., Логвінова Н.С., Воронова О.В. Економіка зарубіжних країн: Навч. посібник. Видання 4 - е, перероб. та доп.–Київ: «Центр учбової літератури», 2013, 292 с.
5. Чужиков В.І. Економіка зарубіжних країн: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 308 с.
6. Вишневская Е.Н. Экономика и модели экономических систем стран мира: Учебное пособие. – Донецк, ДонНТУ, 2010. - 302 с.
7. Економіка зарубіжних країн: Навч. посібник/За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Ржепишевського К.І.- К.: ЦУЛ, 2003.
8. Економіка зарубіжних країн [Текст]: Підручник – 2-ге видання. А.С.Філіпенко, В.А. Вергун, І.В. Бураківський [та ін.]. – К.: Либідь, 1998.
9. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Ю. Г. Козак, В. В. Ковалевський, Н. С. Логвінова та ін.]; За редакцією Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, І. В. Ліганенко: – [2-ге вид.] – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 356 с.
10. Міжнародні стратегії економічного розвитку: Навч. посібник. / За ред. Козака Ю.Г., Єханурова Ю.І. Ковалевського В.В.- К.: ЦНЛ, 2005.
11. Світова економіка [Текст]: Підручник / А.С.Філіпенко, В.С.Будкін, О.І.Рогач [та ін.]. –К.: Либідь, 2007. – 640 с.
12. Економіка зарубіжних країн :підручник / С. В. Войтко, О.А.Гавриш, О. М. Згуровський, С. В. Нараєвський. – Київ : НТУУ «КПІм.І. Сікорського», 2017.– 400с.
13. Економіка зарубіжних країн : навчальний посібник. 4-е видання, перероб. та доп. / за редакцією доктора економічних наук, професора, академіка АЕН України Ю.Г. Козака, кандидата економічних наук, доцента В.В. Ковалевського.- Київ: Центр учбової літератури, 2013. - 292 с.

Науково-дослідницькі праці

1. Ким Т.И., Ещенко Е. Кластеризация как фактор укрепления национальных конкурентных преимуществ / Национальні конкурентні переваги: виклики тисячоліття: збірник наукових праць науково-практичної конференції молодих вчених та студентів. - Харків: ХНУ, 2010. – 176 с. – с.100-105.
2. Кім Т.І., Мараховська О. Ефективність антикризової політики в країнах ЄС та напрями її вдосконалення / Национальні конкурентні переваги: виклики тисячоліття: збірник наукових праць науково-практичної конференції молодих вчених та студентів. - Харків: ХНУ, 2010. – 176 с. – с. 111-116.
3. Національна економіка [текст]: навч. посіб.: / За заг. ред. Носової О.В. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 512 с. Тема 20. Політика економічного зростання в національній економіці, с. 372-395.
4. Ким Т.И., Тань Сяохуэй. Модель модернизации экономики и изменение структуры внешней торговли Китая в 2001-2011 гг./ Т.И. Ким, Тань Сяохуэй // Інституційні зміни глобальної господарської системи: Збірник наукових праць міжнародної

- науково-практичної конференції молодих вчених та студентів. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – 244 с., с. 75 - 80.
5. Ким Т.И., Маймайти Сайдин Паерхати. Новый этап развития и перспективы украино-китайского экономического сотрудничества // Сучасні тренди трансформації світового господарства: Збірник наукових праць викладачів та студентів. – Харків: Точка, 2014. – 262 с., с. 183-193.
  6. Ким Т.И., Ли Цзя Цян. Экономический потенциал и глобальная конкурентоспособность Китая в современных условиях // Сучасні тренди трансформації світового господарства: Збірник наукових праць викладачів та студентів. – Харків: Точка, 2014. – 262 с., с. 173-183.
  7. Чернецкий Ю.А. Мировая экономика. Курс лекцій / Ю.А. Чернецкий. – М.: Эксмо, 2007. – 400 с.
  8. Чужиков В.І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія. Монографія. К., КНЕУ, 2008, 272 с.
  9. Мировое хозяйство и международные экономические отношения: Учебное пособие / Под ред. А.П. Голикова и др. – Симферополь, СОНАТ, 2003.
  10. Світова економіка: Підручник. / А.С. Філіпенко, О.І.Рогач та ін. – К.: „Либідь”, 2007, 640 с.
  11. Економічні проблеми ХХІ століття: міжнародний та український виміри / За редакцією С.І. Юрія, Є.В. Савельєва. – К.: Знання, 2007. – 595с.

**Перелік періодичних видань, що рекомендуються для вивчення
теми курсової роботи**

1. Азия и Африка сегодня.
2. Бизнес Уик
3. Бюллетень иностранной коммерческой информации (БИКИ)
4. Восток
5. Внешнеэкономический бюллетень
6. Деловая жизнь
7. Деловые люди
8. Европа
9. Евробюллетень
10. За рубежом
11. Латинская Америка
12. Международная жизнь
13. Мировая экономика и международные отношения (МЄ и МО)
14. Проблемы теории и практики управления
15. США: экономика, политика, идеология (США - ЭПИ)
16. GEO
17. Asia-Pacific Development Journal
18. Business Week (<http://www.businessweek.com>)
19. Far Eastern Economic Review (<http://www.feer.com>)
20. Financial Times (<http://ft.com>)
21. Foreign Affairs
22. Fortune (<http://www.fortune.com>)
23. Harvard Business Review
24. Intereconomics
25. Journal of Development Economics
26. La politique etrangere
27. Le nouvel economiste
28. Les echos (<http://www.lesechos.fr>)
29. National Geographic

30. Notes et etudes documentaires
31. Perspectives economiques de l'OCDE
32. Probleme economiques
33. Review of International Political Economy
34. Time (<http://www.time.com>)
35. The Economist (<http://www.economist.com>)
36. The Journal of Social, Political and Economic Studies

ВЕБ-сайти міжнародних організацій

37. Всесвітня торгова організація: (<http://www.wto.org>)
38. Європейський Союз: (<http://www.europe.eu.int>)
39. Міжнародний Валютний Фонд: (<http://www.imf.org>)
40. Світовий Банк: (<http://www.worldbank.org>)
41. Організація Об'єднаних Націй: (<http://un.org>)
42. Організація Економічного Співробітництва та Розвитку (<http://oecd.org>)
43. Всесвітній економічний форум (www.weforum.org)